

Pankinjohtaja Sinikka Salo
Suomen Pankki

Globaali talous – globaali talouspolitiikka?

Usein korostetaan niitä vaatimuksia, joita taloudellinen globalisaatio asettaa kansainväliselle taloudelliselle yhteistyölle. Taloudellisen yhdentymisprosessin nähdään tällöin etenevän siten, että markkinat yhdentyvät omalla painollaan ja talouspolitiikan pitäisi koettaa pysyä perässä. Asia voidaan perustellusti nähdä toisinkin päin: taloudellinen integraatio on yksi kansainvälisen talouspolitiikan keskeisiä tehtäviä ja tähänastisia saavutuksia. Ottaen huomioon osapuolten lukumäärän – yli 190 maata – ja osapuolten erilaiset lähtökohdat, on oikeastaan yllättävää huomata, kuinka pitkälle kansainvälinen yhteisö on päässyt globaalin talouden edellytysten rakentamisessa. Tämä on ihmiskunnan historiassa ainoalaatuinen menestystarina, ja siitä on seurannut köyhyyden vähentyminen suurissa osissa maailmaa. Talouden globalisaatio on tulos kansainvälisen oikeusjärjestelmän merkittävästä kehityksestä ja suvereenien valtioiden hämmästyttävästä yhteistyökyyvystä yhteisten etujen vaatiessa.

Globaalin talouspoliittisen yhteistyön rakentamisen voidaan katsoa alkaneen toisen maailmansodan jälkeen Kansainvälisen Valuuttarahaston perustamisesta ja yleisen kauppaja- ja tullisopimuksen GATTin solmimisesta. Tavoitteena oli kansainvälisen kaupan esteiden purkaminen, monenkeskisen maksujärjestelmän luominen ja valuuttakurssipolitiikan koordinointi kilpailevien devalvaatioiden estämiseksi. 1990-luvulla kaupan esteiden monenkeskinen purkaminen sai uutta vauhtia kommunismin romahduksesta ja Kiinan talousuudistuksista. Kun myös Venäjän liittyminen WTO-järjestöön on etenemässä, monenkeskisten kauppasopimusten piiri on muuttunut käytännössä maailmanlaajuiseksi.

1990-luvulla ponnisteltiin paitsi vapaakaupan, myös markkinoiden syvimmän perusrakenteen eli globaalien omistusoikeuksien kehittämiseksi ja luomiseksi siellä, missä ne ovat puuttuneet. Merkittäviä esimerkkejä tästä työstä ovat YK:n kalakantasopimus, Kioton ilmasopimus ja aineettoman omaisuuden kuten tekijänoikeuksien globaalia säätelyä koskevat sopimukset. Monista vaikeuksista ja puutteistaankin huolimatta nämä ovat merkittäviä saavutuksia ja antavat toivoa siitä, että tulevaisuudessa olisi mahdollista päästä yhä kattavampaan ja kehittyneempään omistusoikeuksien määrittelyyn ja sitä kautta mitä moninaisimpien globaalien ongelmien ratkaisuun.

Vuonna 1997 koetun Aasian kriisin jälkeen kansainvälisen yhteisön huomio on kääntynyt kansainvälisten rahoitusmarkkinoiden toiminnan kehittämiseen. Rahoitusmarkkinoiden moitteeton toiminta vaatii lujia instituutioita ja luotettavan informaatiopohjan. Kun Aasian kriisin keskeiseksi syyksi todettiin riskinhallintajärjestelmien ja taloudellisen tiedon heikkous ja rahoituslaitosten hallintokäytäntöjen puutteet, tavoitteeksi otettiin tiedon tuottaminen siitä, miten eri maiden rahoitusmarkkinat täyttävät vakaan toiminnan edellytykset. Kansainvälisen Valuuttarahaston rooli on tässä muodostunut keskeiseksi. Se arvioi maita koskevan taloudellisen tiedon kattavuutta ja laatua, rahoitusvalvonnan tasoa, rahoituslaitosten hallintotapaa ja rahoitusmarkkinoihin vaikuttavaa lainsäädäntöä eri maissa. Lisäksi se tuottaa arvioita jäsenmaiden rahoitusmarkkinoiden vakaudesta. On syytä uskoa, että ennen pitkää yhä useammat maat tulevat oman etunsa vuoksi mukaan näihin arviointiohjelmiin ja sitä kautta kansainvälisten rahoitusmarkkinoiden toiminta saadaan nykyistä paljon varmemmalle pohjalle.

Kun toivotaan talouspolitiikan kansainvälistä koordinaatiota, ei useinkaan viitata siihen talousjärjestelmän perusrakennetta kehittävään yhteistyöhön, jonka piirteitä olen edellä kuvannut, vaan tarkoitetaan raha- ja finanssipolitiikan kansainvälistä yhteensovittamista. Tästä on aika ajoin keskusteltu paljonkin sekä tutkijoiden että talouspolitiikan tekijöiden keskuudessa, mutta käytännön tulokset ovat olleet paljon laihempia kuin ne, mitä on saatu markkinoiden toimintaa tukevalla. Raha- ja finanssipolitiikan koordinoitotarve nousee kansainvälisen politiikan asialistalle silloin, kun maailmantaloudessa nähdään uhkaavia tasapainottomuuksia, joiden korjaaminen vaatisi useamman eri osapuolen yhteisiä tai samanaikaisia toimia. Tällä hetkellä merkittävin tasapainottomuus on Yhdysvaltain valtiontalouden ja vaihtotaseen jättäjämainen alijäämä, jonka vastapuolena on eräiden kehittyvien maiden, ennen muuta Kiinan maksutaseen samanaikainen ylijäämä.

Raha- ja finanssipolitiikan globaalia koordinaatiota koskevat keskustelut käydään yleensä G7- ja G8 ryhmien piirissä, joihin kuuluvat taloudelliselta painoarvoltaan suurimmat maat. Viimeksi viime huhtikuussa Washingtonissa kokoontuessaan G7-maiden valtiovarainministerit ja keskuspankkien pääjohtajat tekivät yhteenvedon siitä, millaista talouspolitiikkaa nykyisten maailmantalouden nykyisten tasapainottomuuksien ratkaiseminen vaatisi Yhdysvalloilta, Euroopan mailta, Japanilta ja kehittyvältä Aasialta, erityisesti Kiinalta. On hyvin vaikeata mitata sitä, kuinka suuri vaikutus G7/G8 –koordinaatiolla on siihen osallistuvien maiden talouspolitiikkaan. Vaikeudet ovat tietysti tämän tapaisessa tilannesidonnaisessa koordinaatiossa merkittävästi suuremmat kuin kansainvälisissä sopimusneuvotteluissa, joissa pyritään sopimaan kaikkia koskevasta pelisäännöistä tulevien tilanteiden varalle.

Euroopan pienten maiden kuten Suomen kannalta olisi tärkeää, että niiden näkökulma tulisi huomioon otetuksi globaalissa talouspoliittisessa keskustelussa. Tätä palvelee se, että EU:lla on nykyisin edustus G7/8 –ryhmien kokouksissa; myös EKP:n pääjohtaja osallistuu näihin kokouksiin. Joskus on keskusteltu EU-edustuksen yhdistämisestä, niin että nykyisten neljän jäsenmaan ja EU:n sijasta unionilla olisi yksi yhteinen edustus. Ajatus on ilmeisen epärealistinen poliittisesti, vaikka EU-maat ovatkin sitoutuneet keskinäiseen talouspoliittiseen koordinaatioon ja vaikka G8-maista Italia, Ranska ja Saksa kuuluvat euroalueeseen. Pienten EU-maiden kannalta ilmeisesti paras ja realistisin ratkaisu olisikin EU:n sisäisen koordinoinnin tehostaminen ja yhteisen kannanmuodostuksen lujittaminen mahdollisuuksien mukaan. Tämä ei tietenkään koske vain G7/G8-kokouksia, vaan myös globaaleja taloudellisia järjestöjä laajemminkin.